КЛИФЪРД САЙМЪК
УБЕЖИЩЕ

Превод от английски: Лидия Цекова-Маринова, 1982

chitanka.info

Ситният дъждец се процеждаше от оловното небе подобно на дим, пълзящ между голите клони на дърветата. Той размекваше оградите от жив плет, размазваше очертанията на сградите и скриваше далечината. Той проблясваше по металическата броня на безмълвните роботи и посребряваше раменета на тримата, заслушани в гласа на облечения в черно човек, който държеше в ръцете си книга и четеше с напевен глас:

… Защото аз съм възкресението и животът…

Покритата с мъх статуя над вратата на криптата сякаш се издигаше нагоре, а всяка частица от копнеещата й фигура се стремеше към нещо, което никой друг не можеше да види. Стремеше се така, както и в онзи далечен ден, когато хората я бяха издялали от гранит, за да украсят семейната гробница, един символ, удовлетворил онзи първи Джон Дж. Уебстър в последните години от живота му.

… И всеки живущ и вярващ в Мен…

Джеръм А. Уебстър почувствува как пръстите на сина му стискат ръката му, чу приглушените ридания на майка си, видя редиците от роботи, стоящи неподвижно, с глави, наведени почтително пред праха на господаря, комуто са служили и който сега се връщаше в лоното си — последното свое пристанище.

Вцепенен, Джеръм А. Уебстър се запита дали те изобщо разбираха, дали те знаеха какво е живот и смърт, какво означаваше това, че Нелсън Ф. Уебстър лежеше там в ковчега, че човекът с книгата напяваше монотонно за него.

Нелсън Ф. Уебстър, четвъртият от рода Уебстър, живял на тази земя, живял и умрял тук, без да я напуска почти никога, сега отиваше към своето последно пристанище на това място, което първият от тях беше подготвил за останалите, за тази дълга поредица от призрачни потомци, които щяха да живеят тук, да лелеят нещата и начина на живот, установени от първия Джон Дж. Уебстър.

Джеръм А. Уебстър почувствува как челюстите му се напрягат, усети тръпки да пробягват по тялото му. Очите му засмъдяха и ковчегът се разлюля пред погледа му, а думите, които човекът в черно произнасяше, се сляха с шепота на вятъра между клоните на борчетата, стоящи на стража край покойниците. В паметта му се редуваха спомени — спомени за един сивокос мъж, бродещ по хълмовете и полята, вдъхващ свежия утринен въздух, който седи с опънати край пламтящата камина крака и чаша бренди в ръка.

Гордост… Гордостта, която е резултат от властта над земята и битието; смирението и величието, което тихият живот възпитава у човека. Удовлетворение от временната почивка и увереността, че си необходим. Независимост, гарантирана от осигурената безопасност, уюта на обичайното обкръжение, волността на обширните акри земя…

Томъс Уебстър стисна лакътя му.

— Татко — прошепна той. — Татко…

Церемонията беше приключила. Човекът, облечен в черно, беше затворил книгата си. Шест робота пристъпиха и вдигнаха ковчега.

Тримата бавно последваха ковчега в криптата и застанаха мълчаливо, когато роботите го спуснаха във вместилището, затвориха малката врата и поставиха плочата, която гласеше:

НЕЛСЪН Ф. УЕБСТЪР

2034–2117

Това беше всичко. Само името и годините. И това, помисли си Джеръм А. Уебстър, беше достатъчно. Нищо друго не беше необходимо там. Това беше всичко, което и онези другите имаха. Онези, които образуваха фамилния списък, като се започне от Уилям Стивънс (1920–1999). Наричали са го Гремп Стивънс, спомни си Уебстър. Баща на съпругата на онзи първи Джон Дж. Уебстър, който също беше тук (1951–2020). И след него неговият син — Чарлз Ф. Уебстър (1980–2060). И неговият син — Джон Дж. II (2004–2086).

Уебстър си го спомняше — дядото, който спеше край огъня с увиснала на устната лула, вечно заплашваща да подпали мустаците му.

Погледът на Уебстър се спря на друга плоча. Мери Уебстър — майката на момчето тук, до него. Впрочем, какво ти момче! Той все забравяше, че Томъс е вече на двадесет години, че след около седмица ще замине за Марс, както беше направил и той на млади години.

Всички са тук заедно, каза си той. Уебстърови, техните жени и деца. Тук, заедно и в смъртта, както бяха живели заедно; спят сред гордостта и сигурността на бронза и мрамора, на боровете отвън и символичната фигура над позеленялата от годините врата.

Изпълнили своята задача, роботите стояха мълчаливо и чакаха.

Майка му го погледна.

— Ти сега си глава на семейството, сине мой — промълви тя.

Той протегна ръка и я притисна към себе си. Глава на семейството… На това, което беше останало от него — само те трите. Майка му, синът му и той самият. А синът му ще замине скоро, ще отлети за Марс. Но ще се върне. Ще се върне, може би със съпруга, и родът ще бъде продължен. Няма да останат само трите. Много от стаите в огромната къща нямаше да стоят заключени, както сега. Било е време, когато тя се е огласяла от гласовете на двайсетина членове на рода, които живеели в своите отделни апартаменти, под един общ покрив. Той знаеше, че това време щеше да се върне отново.

Трите се обърнаха и излязоха от криптата, поеха обратно по пътеката към къщата, издигаща се като огромна сива сянка в мъглата.

В камината пламтеше огън, а на бюрото му лежеше книга. Джеръм А. Уебстър протегна ръка, вдигна я и прочете отново заглавието ѝ: „Физиология и неврофизиология на марсианците“ — Джеръм А. Уебстър, доктор на медицинските науки.

Обемиста и авторитетна — трудът на цял един живот. Едва ли не единствена по рода си. Основана на данните, събирани през онези пет години на Марс в борба с епидемията, години, през които работеше почти денонощно с колегите си от медицинската комисия при Световния комитет, изпратени да помогнат на нуждаещата се съседна планета.

На вратата се почука.

— Влез — извика Уебстър.

Вратата се отвори и един робот пристъпи тихо в стаята.

— Уискито ви, сър.

— Благодаря ти, Дженкинс — каза Уебстър.

— Свещеникът си замина, сър — прибави Дженкинс.

— А, да. Предполагам, че си се погрижил за него.

— Да, сър. Дадох му обичайната такса и му предложих да пийне, но той отказа.

— Допуснал си основна грешка — обясни му Уебстър. — Свещениците не пият.

— Съжалявам, сър. Не знаех. Той ме помоли да ви предам да го посетите някога в църквата.

— А ти?

— Казах му, че вие не ходите никъде.

— Напълно правилно, Дженкинс — одобри Уебстър. — Никой от нас не ходи никъде.

Дженкинс се запъти към вратата, спря, преди да стигне до нея, и се обърна:

— Ако бих могъл да се изразя така, церемонията в църквата беше вълнуваща. Вашият баща беше чудесен човек, изключителен. Роботите казват, че церемонията била напълно подобаваща. Достойна, сър. Той би я харесал, ако я видеше.

— Моят баща — прибави Уебстър — щеше да бъде още по-доволен да те чуе ти да казваш това, Дженкинс.

— Благодаря ви, сър — промълви Дженкинс и излезе.

Останал сам с уискито и книгата край камината, Уебстър почувствува, че го обгръща уютът на добре познатата стая, усети сигурността, която я изпълваше.

Това беше роденият дом. Това е било дом за Уебстърови от онзи ден, когато първият Джон Дж. беше дошъл тук и построил първата част от огромната къща. Джон Дж. беше избрал мястото, защото имаше поточе с пъстърва, или поне така казваше. Но имаше и нещо друго. Трябва да е имало и нещо друго, каза си Уебстър, нещо повече от това.

Или може би в началото е бил само потокът с пъстървата. Потокът и дърветата, и ливадите, и скалистата верига, накъдето всяка сутрин се оттегляше мъглата над реката. Може би останалото беше

израствало постепенно, с годините на семейно сближаване, докато самата земя се е пропила, ако не с традиция, то във всеки случай с нещо подобно. С онова, което прави всяко дърво, всеки камък, всяка стъпка земя уебстърски. Всичко им принадлежеше.

Джон Дж., първият Джон Дж., беше дошъл след разпадането на градовете, след като хората изоставили веднъж завинаги убежищата на двадесети век, освободили се от стадния инстинкт да се трупат заедно в една пещера или едно сечище, обединени срещу общ враг или обща опасност. Един остарял инстинкт, защото не съществуваха нито опасности, нито врагове. Човекът въстанал срещу стадния инстинкт, наложен му от икономическите и социални условия на миналите векове. Новото съзнание за безопасност и задоволеност направили възможно неговото откъсване.

Това явление започнало още през двадесети век, преди повече от двеста години, когато хората се преместили в провинцията заради свежия въздух, простора и благодатния покой, които колективното съществование в най-буквалния смисъл никога не им е предоставяло.

И ето го крайния резултат. Безметежен живот. Покой, който може да настъпи само тогава, когато имаш всичко. Такъв живот, за какъвто хората са копнели от години. Господарски живот, основан на старинни родови имения, зелени простори, атомна енергия и роботи вместо слуги.

Уебстър се усмихна, като гледаше камината с пламтящите дърва. Тази камина беше анахронизъм, но затова пък прекрасен анахронизъм — нещо, което човекът беше донесъл от пещерите. Ненужна, защото атомното отопление беше по-добро, но пък с нея беше по-приятно. Човек не би могъл да седи и да наблюдава атомната енергия, да мечтае и да строи замъци в пламъците й.

Дори гробницата там отвън, където днес бяха положили баща му. Тя също бе фамилна собственост. И тя бе част от останалото. Мрачно благородство, безметежен живот и покой. В миналото умрелите са били погребвани в огромни гробища, заедно, един до друг с чуждите…

„… Той никъде не ходи…“

Така беше казал Дженкинс на свещеника.

И това беше истина. Каква нужда имаше да ходиш някъде? Всичко се намираше тук. Само да завъртиш една шайба и би могъл да говориш лице с лице с когото поискаш, би могъл, ако не физически, то

мислено да се пренесеш, където пожелаеш. Би могъл да отидеш на театър, да слушаш концерт или да четеш в библиотеките на другия край на света. Можеш да вършиш всякакви сделки, от които се нуждаеш, без дори да се повдигнеш от стола.

Уебстър изпи уискито и се обърна към стоящия до бюрото му апарат.

Набра комбинацията по памет, без да прибягва до указателя. Той знаеше къде отива.

Пръстът му натисна едно копче и стаята се стопи, или така поне изглеждаше. Остана само креслото, в което седеше, част от бюрото, част от самия апарат и това беше всичко.

Креслото се намираше върху покрит със златиста трева хълм и разпръснати по него мършави, изкривени от вятъра дръвчета; един хълм, който се спускаше към езеро, сгушено в прегръдката на обагрени в мораво скали. Скалите тъмнееха от дългите синьозелени редици на далечните борове, издигащи се на неравни стъпала и свършващи при обагрените в синьо, покрити със сняг върхове, които се извисяваха над и отвъд тях в насечена верига.

Вятърът свиреше остро в приведените дръвчета и набраздяваше високата трева при внезапните си пориви. Последните слънчеви лъчи възпламениха далечните върхове.

Величаво безлюдие, огромно пространство от разорана земя, сгушено езерце, изсечените сенки на далечна верига…

Уебстър седеше спокойно в креслото си, с очи примигващи по посока на върховете.

Един глас се обади почти до самото му ухо:

— Може ли?

Мек, шептящ глас, явно не беше на човек. Но глас, който Уебстър добре познаваше.

— Разбира се, Джуейн — кимна с глава той.

Обърна се леко и видя изящния нисък пиедестал, приседналата върху него мъхната фигура и кротките очи на марсианеца. Около пиедестала се долавяха смътните очертания на непознатата мебел от жилището там на Марс.

Марсианецът махна с мъхнатата си ръка към планинската верига и каза:

— Вие обичате това. Вие можете да го разбирате, а аз мога да разбера как вие го разбирате, но според мен в него има повече ужас, отколкото красота. То е нещо, което ние никога не бихме могли да имаме на Марс.

Уебстър протегна ръка към апарата, но марсианецът го спря.

— Оставете — произнесе той. — Аз знам защо дойдохте тук. Не бих дошъл в момент като този, но си помислих, че може би един стар приятел…

— Много мило от ваша страна — побърза да го успокои Уебстър. — Радвам се, че дойдохте.

— Вашият баща — промълви Джуейн — беше велик човек. Спомням си как често ми разказвахте за него през тези години, които прекарахте на Марс. Тогава вие казахте, че някога ще се върнете. Защо досега не дойдохте?

— Ами… — започна Уебстър — аз просто никога не съм…

— Не ми казвайте — спря го марсианецът. — Аз вече знам.

— Моят син — каза Уебстър — заминава за Марс след няколко дни. Ще му поръчам да ви се обади.

— Ще бъде удоволствие за мен — подчерта Джуейн. — Ще го очаквам.

Той се размърда неспокойно върху малкия пиедестал.

— Може би той продължава традицията?

— Не — отвърна Уебстър. — Той ще става конструктор. Никога не се е интересувал от хирургия.

— Той има право — отбеляза марсианецът — да следва пътя, който сам си е избрал. Но все пак би могло да се желае…

— Би могло — съгласи се Уебстър, — но вече е решено и всичко е свършено. Може би той ще стане велик конструктор. Пространствени структури… Говори за звездни кораби.

— Може би — подкрепи го Джуейн. — Вашият род е направил достатъчно за медицината. Вие и вашият баща…

— И неговият баща преди него — добави Уебстър.

— За вашата книга — заяви Джуейн — Марс ви остава длъжник. Тя може да привлече повече желаещи за специализация на Марс. От моя народ не стават добри лекари. Нямаме необходимата традиция. Странно как се различава психологията на обитателите на различните планети. Странно, че на Марс никога не са мислили за медицина,

буквално никога. Заменили нуждата от нея с култ към фатализма. Докато дори в най-ранните дни от вашата история, когато хората все още живеели в пещерите…

— Има много неща — прекъсна го Уебстър, — за които вие сте помислили, а ние не сме. Неща, за които сега се чудим как винаги сме ги пропускали. Способности, които вие сте развили, а ние нямаме. Вземете например вашата специалност — философията. Тя е различна от нашата. Тя е наука, докато нашата никога не е била повече от преднамерено опипване. Вашата е едно системно, логическо развитие на философията, действена, практическа, приложима, реално оръдие.

Джуейн понечи да заговори, поколеба се, но се реши.

— На път съм да открия нещо, може би ново и поразително. Нещо, което ще бъде оръдие не само за нас, марсианците, но и за вас, хората. Години наред работих над това. Започнах от някои умозаключения, които първоначално ми бяха подсказани с пристигането на земните хора на Марс. Още не съм казал нищо, тъй като не можех да бъда сигурен.

— А сега — предположи Уебстър — сте сигурен.

— Не съвсем — отвърна Джуейн. — Не напълно, но почти.

Те замълчаха и се загледаха в езерото и планините. Долетя птица, настани се в клоните на едно от кривите дръвчета и запя. Тъмни облаци се струпаха оттатък планинската верига и покритите със сняг върхове стърчаха като мраморни надгробни камъни. Слънцето потъна в алено зарево и на края замря като последен отблясък на догарящ огън.

На вратата се почука и Уебстър се размърда в креслото си, внезапно върнат към действителността, към кабинета, към креслото под него.

Джуейн беше изчезнал. Старият философ беше дошъл, беше прекарал един час в размисъл със своя приятел и после тихичко си беше заминал.

Почукването се повтори.

Уебстър се наклони напред, натисна копчето и планините изчезнаха; кабинетът отново стана кабинет. През високите прозорци се процеждаше мрак, а в камината розовееха превърнатите в пепел главни.

— Влез — обади се Уебстър.

Дженкинс отвори вратата.

— Вечерята е сервирана, сър — осведоми той.

— Благодаря — отвърна Уебстър и бавно се повдигна от креслото.

— Вашият прибор, сър — предупреди Дженкинс, — е поставен начело на масата.

— А, да — спомни си Уебстър. — Благодаря, Дженкинс. Благодаря ти много, че ми напомни.

Уебстър стоеше на рампата над стартовата площадка и наблюдаваше кръга, който се смаляваше в небето и оставяше след себе си слаби, мъждукащи искри на фона на зимното слънце.

Дълго след като кръгът беше изчезнал, той стоеше там с вкопчани в парапета ръце и все още зареяни в небето очи.

Устните му се размърдаха и произнесоха: „Довиждане, синко“, но звук не се чу.

Постепенно той се върна към действителността. Видя, че наоколо се движат хора, погледна към стартовата площадка, която се простираше като че безкрайно далече към хоризонта, а по нея бяха нахвърляни тук и там безформени пакети, очакващи космическите кораби. Около един от хангарите сновяха трактори и разчистваха остатъците от последния сняг, паднал предишната нощ.

Уебстър потръпна и намери това за странно, защото обедното слънце беше топло. И потръпна отново.

Отдели се бавно от парапета и се отправи към сградата на администрацията. В един кратък миг той усети внезапен страх — нелеп, необясним страх от тази ивица бетон, която представляваше площадката за наблюдение.

Към него вървеше някакъв човек и размахваше в ръката си чанта. Като го забеляза, Уебстър горещо си пожела човекът да не го заговори.

Човекът не каза нито дума, мина покрай него, дори не го погледна и Уебстър почувствува облекчение.

Да можеше вече да си е в къщи, помисли си Уебстър, щеше да е свършил обяда си, щеше сега да е готов да се отпусне за следобедната си дрямка. Огънят щеше да пламти в камината, а пламъците да се

отразяват в саджака. Дженкинс щеше да му донесе питието, да каже дума-две — разговор без никакъв смисъл.

Той ускори крачка и се отправи към вратата, нетърпелив да се измъкне от хладната, гола, бетонна площадка. Странно беше, че се чувствува така заради Томас. Естествено бе, разбира се, да му е неприятно, че заминава. Но да открие в тези последни няколко минути, че вътре в него се надига такъв ужас, съвсем не беше естествено. Ужас при мисълта за пътуването в космоса, ужас при мисълта за чуждата земя на Марс — при все че планетата Марс едва ли вече можеше да се нарече чужда. Повече от век земните хора я познаваха, бяха се борили за нея, бяха живели с нея, някои от тях дори я бяха обикнали.

Но само огромното усилие на волята го възпря в тези последни няколко минути, преди корабът да излети, да не изтича на пистата и да закрещи на Томас да се върне, да не заминава.

А това той никога не би направил. Това щеше да бъде позорна и унизителна демонстрация на чувствата, нещо, което никой от рода Уебстър не би могъл да направи.

В края на краищата, каза си той, едно пътуване до Марс не беше вече голямо събитие. Някога е било, но това време отдавна беше отминало. Самият той на младини беше летял до Марс, беше останал там цели пет години. Това беше… той ахна мислено, това беше почти преди тридесет години.

Когато дежурният робот му отвори вратата на чакалнята, в лицето го удари бъбренето и бръмченето на много гласове. В това бъбрене имаше нещо почти зловещо. За миг той се поколеба, после влезе и вратата се плъзна меко зад него.

Като се притискаше към стената, за да не се сблъска с някого, той се отправи към едно кресло в ъгъла. Седна и се сгуши, отпуснал тежко тялото си и се загледа в тълпата от хора, които се изнизваха навън.

Хора — шумни и забързани, хора със странни, непознати лица. Всички те бяха чужди. Нито едно познато лице. Хора, забързани нанякъде. Отправят се към планетите. Нетърпеливи да излетят. Разтревожени около последните подробности. Блъскат се насам-натам.

В тълпата се мярна познато лице. Уебстър се хвърли напред.

— Дженкинс! — извика той и съжали, задето извика, при все че никой, изглежда, не го забеляза.

Роботът се приближи и застана пред него.

— Кажи на Раймънд — поръча Уебстър, — че трябва да се върна веднага. Кажи му да докара веднага хеликоптера отпред.

— Съжалявам, сър — отвърна Дженкинс, — но не можем да тръгнем веднага. Механиците откриха изтичане в атомния реактор. Сега поставят нов. Ще отнеме няколко часа.

— Уверен съм — възрази нетърпеливо Уебстър, — че би могло да се изчака за някой друг път.

— Механикът каза, че не може, сър — отвърна му Дженкинс. — Може да се пробие всеки момент. И целият заряд от енергия…

— Да, да — съгласи се Уебстър, — предполагам, че е така.

Той нервно мачкаше в ръце шапката си.

— Просто си спомних — започна той, — че трябва да свърша нещо, че трябва да го свърша веднага. Трябва да се прибера в къщи. Не мога да чакам няколко часа.

Той се наклони напред в креслото си, с очи, взиращи се в шумната тълпа.

Лица… лица…

— Може би ще се свържете по видеофона — предложи Дженкинс. — Някой от роботите би могъл да го свърши. Има кабина…

— Почакай, Дженкинс — спря го Уебстър, но се поколеба за миг, преди да продължи. — Нямам какво да върша в къщи. Въобще нищо подобно. Но трябва да се добера дотам. Не мога да остана тук. Ако се наложи да остана, ще полудея. Стана ми страшно там, на площадката. Смутен и объркан съм. Имам такова чувство… странно, ужасно чувство. Дженкинс, аз…

— Разбирам, сър — произнесе Дженкинс. — Баща ви също го имаше.

— Баща ми?! — Уебстър зяпна от учудване.

— Да, сър, и затова той никога не отиваше никъде. Той беше горе-долу на вашата възраст, сър, когато го откри. Опита се да предприеме пътешествие из Европа, но не можа. Стигна на половината път и се върна обратно. Той го нарече някак си…

Уебстър мълчеше, зашеметен от чутото.

— Нарекъл го — промълви на края той. — Разбира се, че има някакво название. Баща ми го е имал. А дядо ми, и той, нали?

— Не бих могъл да знам това, сър — отвърна Дженкинс. — Когато са ме създали, вашият дядо беше вече на преклонна възраст.

Възможно е да го е имал. Той също не ходеше никъде.

— Тогава ти ме разбираш, Дженкинс — промълви Уебстър. — Знаеш какво е това. Чувствувам се така, като че ли ще се разболея физически. Виж дали можеш да наемеш хеликоптер, каквото и да е, само да се доберем до в къщи.

— Да, сър — отвърна Дженкинс.

Той тръгна, но Уебстър го повика отново:

— Дженкинс, някой друг знае ли за това? Някой…

— Не, сър — успокои го Дженкинс. — Вашият баща никога не говореше за това и аз чувствувах някак си, че не би искал и аз да го сторя.

— Благодаря ти, Дженкинс — произнесе Уебстър.

Той отново се сви в креслото. Почувствува се тъжен, самотен и чужд. Самотен в чуждата чакалня, която пулсираше от живот. Самота, която го разкъсваше, която го правеше безволен и слаб.

Носталгия, ето как се нарича. Истинска, позорна за един възрастен мъж носталгия, каза си той. Нещо, което се предполага, че момчетата чувствуват, когато за пръв път напуснат дома си, когато за пръв път се сблъскат с непознатия свят.

Измислили са и дума за това — агорафобия, което означава болезнен страх от пространството, а ако преведем буквално от гръцки — страх от пазарището.

Ако прекосеше стаята до кабината на видеофона, той можеше да се обади, да поговори с майка си или с някой от роботите, но не, по-добре просто да поседи и огледа мястото, докато Дженкинс се върне за него.

Той се надигна, но се отпусна пак в креслото. Нямаше никакъв смисъл. Да разговаряш с някого или да гледаш мястото не беше като да си там. Той не би могъл да усети пропития с дъх на борове мразовит вятър или да чуе познатото скърцане на снега под краката му по пътеката, или да протегне ръка и да докосне някой от могъщите дъбове, които растяха от двете й страни. Не би могъл да почувствува топлината на огъня, душата му няма да бъде пронизана от благодатното приятно чувство за неразделимо единство с парчето земя и всичко, което се намира върху него.

И все пак това може би щеше да помогне. Не много, но до известна степен. Той отново се надигна от креслото, но го скова

безсилие. Няколкото стъпки до кабината предизвикаха у него ужас — страхотен, непреодолим ужас. Ако пристъпи, ще трябва да тича. Да тича, за да се спаси от устремените в него очи, от непознатите звуци, от мъчителната близост на чуждите лица.

Уебстър рязко седна.

В залата прокънтя пронизителен женски вик и той се сви като от удар. Почувствува се ужасно. Адски ужасно. Защо ли Дженкинс се бавеше…

Първият дъх на пролетта долетя през отворения прозорец и изпълни кабинета с обещание за разтопени снегове, за скорошна зеленина и цветя, за пристигащи от юг водни птици, плуващи в синьото небе, за пъстърва, която се спотайва във вировете в очакване на някоя мушица.

Уебстър вдигна очи от купа хартии върху бюрото, вдъхна лекия ветрец и усети хладния му полъх върху бузата си. Той протегна ръка към чашата с бренди, разбра, че е празна, и я постави обратно.

Наведе се отново над книжата, взе молива и зачеркна една дума. После придирчиво прочете заключителните редове:

„Фактът, че от двеста и петдесет души, поканени да ме посетят за обсъждане на проблеми от съвсем не малко значение, само трима можаха да дойдат, не означава непременно, че всички освен тези трима са жертва на агорафобията. Някои може да са имали уважителни причини, за да не могат да приемат моята покана. Но този факт действително показва нарастващото нежелание сред хората, битът на които се определя от онзи начин на живот, наложил се веднага след разпадането на градовете, да се местят от познатите им места, задълбочаващия се стремеж да остават сред владенията, които са свързали в съзнанието си със задоволството и уюта в живота.

Засега никой не може да определи ясно какъв ще бъде резултатът от такова явление, тъй като то се отнася само до малък процент от населението на земята. В многочленните семейства материалните обстоятелства принуждават някои от синовете да търсят щастието си или по други краища на Земята, или на някоя от другите планети. Голяма част преднамерено търсят приключения и възможности в

Космоса, докато други пък се свързват с професии или занаяти, които правят застоялия живот невъзможен.“

Уебстър прелисти и продължи да чете до последната страница.

Той знаеше, че статията е хубава, но не можеше да бъде публикувана, поне не засега. Може би след неговата смърт. Доколкото можеше да съди, никой до този момент не бе прозрял напълно тенденцията, всички възприемаха факта, че хората рядко напускат домовете си, като нещо естествено. Защо пък в края на краищата трябва да напускат домовете си?

Известна опасност се крие във… — до него избръмча телевизорът и той протегна ръка да натисне копчето.

Кабинетът се стопи и той се намери лице с лице срещу някакъв човек, седящ зад едно бюро. Изглеждаше като че ли седеше от другата страна на бюрото на Уебстър. Побелял човек, с тъжни очи зад дебелите стъкла на очилата.

В продължение на няколко мига Уебстър се взираше и се мъчеше да си спомни.

— Възможно ли е… — промълви на края той.

Събеседникът му се усмихна мрачно и каза:

— Променил съм се. Както и вие. Името ми е Клейборн. Спомняте ли си? Медицинската комисия на Марс…

— Клейборн! Често съм си мислел за вас. Вие останахте на Марс.

Клейборн кимна.

— Прочетох вашата книга, докторе. Тя е истински първокласен труд. Често си мислех, че трябва да се напише такава, самият аз исках да напиша, но нямах необходимото време. И по-добре, че не съм имал. Вие свършихте по-добра работа. Особено що се касае до мозъка.

— Мозъкът на марсианеца винаги ме е занимавал — обясни му Уебстър. — Някои специфични особености. Страхувам се, че през тези пет години прекарах повече време, отколкото би трябвало, за да правя бележки върху мозъка. Имаше и друга работа да се върши.

— Постъпили сте правилно — увери го Клейборн. — Затова и се обаждам именно на вас сега. Имам един пациент — трябва да се оперира мозъкът. Само вие можете да се справите със случая.

Дъхът на Уебстър секна и ръцете му се разтрепераха.

— Ще го доведете ли тук?

Клейборн поклати глава.

— Той не трябва да се мести. Мисля, че го познавате. Философът Джуейн.

— Джуейн! — възкликна Уебстър. — Той е един от най-добрите ми приятели. Ние разговаряхме само преди два дни.

— Внезапен пристъп — обясни Клейборн. — Той пита за вас.

Уебстър онемя, скован от хлад — хлад, който пропълзя по тялото му незнайно откъде. Хлад, от който челото му се покри с пот, а пръстите му се свиха в юмрук.

— Ако тръгнете веднага — продължи Клейборн, — ще бъдете тук навреме. Вече съм уредил със Световния комитет да ви предостави веднага на разположение един кораб. Трябва да се бърза.

— Но — започна Уебстър, — но… Аз не мога да дойда.

— Не можете да дойдете ли?

— Невъзможно е — произнесе Уебстър. — Във всеки случай съмнявам се, че съм необходим. Може би вие сам…

— Аз не мога — прекъсна го Клейборн. — Никой освен вас не може. Никой друг няма необходимите знания. Животът на Джуейн е във вашите ръце. Ако дойдете, той ще живее. Ако не — той ще умре.

— Не мога да изляза в Космоса — опита се да обясни Уебстър.

— Всеки би могъл да излезе в Космоса — отвърна рязко Клейборн. — Вече не е така, както беше по-рано. Може да ви се осигури всичко, което пожелаете.

— Но вие не разбирате — промълви умолително Уебстър. — Вие…

— Не, не разбирам — призна Клейборн. — Честно казано, не разбирам как някой би могъл да откаже да спаси живота на приятеля си…

Двамата мъже дълго се взираха един в друг, без да промълвят нито дума.

— Ще се обадя в Комитета да изпратят кораба директно към вашия дом — каза на края Клейборн. — Надявам се, че до този момент ще се убедите, че трябва да дойдете.

Клейборн изчезна и стената се появи отново — стената и книгите, камината и картините, скъпата на сърцето му мебел,

диханието на пролетта, което нахлуваше през отворения прозорец.

Уебстър седеше вцепенен в креслото си и се взираше в стената пред себе си.

Джуейн… Мъхнатото, набръчкано лице, свистящият шепот. Джуейн с присъщото му дружелюбие и проницателност. Джуейн, който улавя нещата от нашите мечти и ги оформя логически в правила за живот и поведение. Джуейн, за когото философията е оръдие, наука, мост към по-добър живот.

Уебстър скри лице в ръцете си и се опита да се бори с надигащото се в него отчаяние.

Клейборн не го беше разбрал. Не би трябвало и да се очаква да го разбере, тъй като нямаше начин да го знае. А дори и да знаеше, щеше ли да разбере? Дори той, Уебстър, не би разбрал това у някой друг човек, докато не го откри в самия себе си — този ужасен страх да напуснеш собственото си огнище, собствената си земя, собствените си владения, дребните кумири, които си изградил. И не само той, а и останалите от рода Уебстър. Като се започне с първия Джон Дж. Мъже и жени, които са създали свой начин на живот, традиция на поведение.

Той, Джеръм А. Уебстър, на младини беше летял до Марс и не беше нито почувствувал, нито подозирал психологическата отрова, която течеше във вените му. Също както Томас беше заминал за Марс преди няколко седмици. Но тридесет години спокоен живот тук в убежището, което родът Уебстър наричаше свой дом, доведоха дотам, че отровата достигна пагубна концентрация, без той дори да подозира това. Всъщност нямаше и случай да я забележи.

Сега беше ясно как се беше развила — ясно като бял ден. Навикът, умственият стереотип и щастието, измервано с определени неща — неща, които сами по себе си нямаха действителна стойност, но на които един род от пет поколения бе придал определена конкретна стойност.

Нищо чудно тогава, че другите краища на света изглеждаха чужди, нищо чудно, че другите хоризонти в своята необятност криеха ужас.

И нищо не можеше да се направи — нищо, освен ако човек не отсечеше всяко дърво, не подпалеше къщата и не изменеше течението

на водите. Дори това можеше да не свърши работа… дори това…

Телевизорът избръмча и Уебстър вдигна глава, протегна ръка и натисна ключа.

Кабинетът се озари от бяло сияние, но нямаше никакъв образ. Нечий глас каза:

— Секретно повикване. Секретно повикване.

Уебстър отмести един плот в апарата, завъртя два диска и чу бръмченето от пренапрежението на тока в екрана, който скри кабинета.

— Секретността е осигурена — произнесе той.

Бялото сияние изгасна и срещу него, зад бюрото се появи седнал мъж. Мъж, когото беше виждал много пъти по-рано в известията по телевизията и в ежедневника си.

Хендерсън, председател на Световния комитет.

— Клейборн ми се обади — поясни Хендерсън.

Уебстър кимна, без да проговори.

— Каза ми, че отказвате да заминете за Марс.

— Не съм отказвал — възрази Уебстър. — Когато Клейборн изключи, въпросът остана без отговор. Казах му, че ми е невъзможно да замина, но той отхвърли това, изглежда, не го разбра.

— Уебстър, вие трябва да заминете — настоя Хендерсън. — Вие единствен имате необходимите знания за марсианския мозък, за да извършите тази операция. Ако това беше обикновена операция, може би някой друг щеше да я направи. Но не и тази.

— Това може да е истина — отвърна Уебстър, — но…

— Не става въпрос само за спасението на един живот — прекъсна го Хендерсън. — Дори това да е животът на такава изтъкната личност като Джуейн. Отнася се до нещо повече от това. Джуейн е ваш приятел. Вероятно ви е споменал нещо за своето откритие.

— Да — потвърди Уебстър. — Да, спомена ми. Някаква нова философска концепция.

— Една концепция — заяви Хендерсън, — без която не можем. Концепция, която ще преобрази Слънчевата система, която за няколко десетки години ще тласне човечеството напред със стотици хиляди. Нова насока на мисълта, нова цел, неподозирана досега от нас. Ние дори не сме знаели, че съществува. Съвършено нова истина, разбирате ли? Която още на никого не е идвала на ум.

Пръстите на Уебстър се впиха в ръба на бюрото, така че ставите му побеляха.

— Ако Джуейн умре — продължи Хендерсън, — тази концепция ще умре заедно с него. Вероятно ще бъде загубена завинаги.

— Ще опитам — промълви Уебстър. — Ще опитам…

Очите на Хендерсън гледаха неумолимо.

— Това ли е най-доброто, което можете да направите?

— Да, това е най-доброто — потвърди Уебстър.

— Но, човече, трябва да има някаква причина. Някакво обяснение.

— Никакво — отвърна Уебстър, — което бих могъл да дам.

Той решително протегна ръка и натисна копчето.

Уебстър седеше зад бюрото и се взираше в протегнатите си напред ръце. Изкусни ръце, знаещи ръце. Ръце, които бяха в състояние да спасят един живот, стига да можеше да ги достави на Марс. Ръце, които можеха да спасят за човечеството, за марсианците, за цялата Слънчева система една идея — нова идея, която за няколко десетки години щеше да ги тласне напред със стотици хиляди.

Но тези ръце бяха сковани от фобия, родила се от спокойния живот. Регрес — по своему хубав… И гибелен.

Преди двеста години човекът беше изоставил многолюдните градове, тези колективни убежища. Той се беше освободил от предишните си врагове и древните суеверия, които го караха да стои край общия огън; беше изоставил зад себе си нечистите сили, излезли заедно с него от пещерите.

И все пак… все пак…

Ето едно ново убежище. Не убежище за човешкото тяло, а убежище за човешкия ум. Психологическо огнище със свой светлинен кръг, което все още държи човека в своя власт.

При това Уебстър знаеше, че ще трябва да напусне огъня. Както преди два века бяха постъпили хората с градовете, така и той трябваше да тръгне и да го изостави. И не трябваше да се обръща назад.

Трябваше да отлети за Марс. Място за колебание нямаше, той беше длъжен да замине.

Дали ще преживее пътуването, дали ще може да проведе операцията, след като пристигне, това той не знаеше. Между другото Уебстър се запита дали агорафобията може да бъде фатална. В остра форма, предположи той, може би…

Понечи да позвъни, но се поколеба. Нямаше смисъл да се обажда на Дженкинс да му опакова нещата. Ще свърши това сам — нещо, което ще запълни времето, докато дойде корабът.

Уебстър свали една чанта от най-високия рафт на гардероба в спалнята и видя, че е прашна. Духна, но прахта остана. Дълги години беше стояла там.

Докато си опаковаше багажа, стаята спореше с него на онзи ням език, на който неодушевените, но познати предмети можеха да разговарят с човека.

„Ти не можеш да заминеш — казваше тя. — Не можеш да заминеш и да ме изоставиш.“

А Уебстър й отговаряше умолително, оправдавайки се:

„Трябва да замина. Не можеш ли да разбереш? Той ми е приятел, стар приятел. Аз ще се върна.“

Свършил с опаковането, Уебстър се върна в кабинета и тежко се отпусна в креслото.

Беше длъжен да замине и все пак не можеше да замине. Но когато корабът пристигнеше, когато моментът настъпеше, той знаеше, че ще излезе от къщата и ще се запъти към очакващия го кораб.

Съзнателно насочи мисълта си към това, опита се да го реши твърдо, опита се да заличи всичко освен мисълта, че заминава.

А нещата в стаята се набиваха в съзнанието му, като че ли бяха част от заговор, който целеше да го задържи в дома му. Неща, които гледаше, като че ли вижда за пръв път. Стари, познати неща, които внезапно изглеждаха нови. Хронометърът, който показваше едновременно и земното, и марсианското време, дните от месеца, фазите на Луната. Снимката на починалата му съпруга над бюрото. Наградата, която беше спечелил в училище. Поставената в рамка банкнота (която му струваше десет долара) от времето на пътуването му до Марс.

Той ги разглеждаше в началото без желание, после жадно, запечатвайки всеки предмет в паметта си. Сега той ги виждаше като нещо отделно от стаята, която през всичките тези години беше

приемал като завършено цяло, без никога да подозира какво множество от предмети съставляват това единство.

Падаше мрак — мракът на ранната пролет, мрак, който ухаеше на ранни пухести върби.

Корабът трябваше отдавна да е пристигнал. Улови се, че се ослушва, при все че знаеше, че няма да го чуе. Корабът с атомни двигатели беше беззвучен, освен когато набираше скорост. Когато се приземяваше или излиташе, той се носеше безшумно като семенна хвърчилка на магарешки бодил.

Скоро щеше да бъде тук. Трябваше да долети скоро или той никога нямаше да може да тръгне. Колкото повече чакаше, толкова по-добре разбираше как неговата непоколебима решителност щеше да се разпадне като купчина пръст под падащия дъжд. Той не можеше повече да удържа решението си срещу настойчивия призив на стаята, срещу тлеещия в камината огън, шепота на земята, където пет поколения от рода им бяха живели и умирали.

Уебстър затвори очи и се опита да се бори с пълзящия по тялото му хлад. Не можеше да му позволи да го овладее сега, каза си той. Трябваше да се държи. Когато корабът пристигнеше, той все още трябваше да е в състояние да стане и да излезе от дома си. На вратата се почука.

— Влез — откликна Уебстър.

Беше Дженкинс. По лъскавата му броня играеха отблясъци от огъня.

— Да не сте ме викали преди малко, сър? — попита той.

Уебстър поклати глава.

— Боях се, че сте ме викали — обясни Дженкинс — и сте се чудили защо не идвам. Случи се нещо изключително, сър. Долетяха двама души с ракета и казаха, че искат да отидете на Марс.

— Те са тук… — произнесе Уебстър. — Защо не ме повика?

Той с мъка се изправи на крака.

— Мислех, сър — отвърна Дженкинс, — че не бихте желали да ви безпокоят. Такава нелепост! На края ги накарах да разберат, че не бихте желали да ходите на Марс.

Уебстър се вцепени, почувствува ужас да вледенява сърцето му. Опипвайки с ръце, за да се хване за бюрото, той се отпусна тежко в

креслото и усети как стените на стаята се затварят около него — капан, от който никога нямаше да може да се измъкне.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.